

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
مقدمه	۱۱

بخش اول: شرحی بر برخی مفاهیم و اصطلاحات..... ۱۷

آگاهی از صدا	۱۸
دلیل استفاده مداوم کودک در تمام ساعات بیداری از سمعک و پروتز	۱۸
روش تعیین گوش برتر	۱۸
واکنش کودک به صدا	۱۹
سه ماهه نخست (پذیرش و سمعک).....	۱۹
کودک و سمعک	۲۰
نحوه پذیرش سمعک	۲۰
نام آوا چیست؟	۲۲
دلیل مهم استفاده از نام آوا در مرحله آگاهی از صداها	۲۳
نکاتی برای آموزش نام آواها	۲۳
موقعیت‌های پیشنهادی و روش‌های اجرای بهتر نام آوا	۲۵
عبارات روزمره (عبارات دارای جز تکرارشونده) چه هستند؟	۲۷
تکنیک‌های مهم در آموزش زبان و گفتار	۳۳
خصوصیات زبر زنجیری	۳۱
حرکات بیانگر	۳۲
روتین‌ها	۳۲
تکنیک‌های مهم در آموزش زبان و گفتار	۳۳
چطور نوبت‌گیری را آموزش دهیم؟	۳۴
چگونگی آموزش والدین	۳۷
مدیریت کلاس	۳۷
چیدمان محیط کلاسی	۴۰
هدف از ارائه هر آیتیم در گام	۴۱

بخش دوم: مرحله پیش‌هدفمندی (بدو تولد تا هشت ماهگی)..... ۴۵

مقدمه	۴۶
آشنایی با مراحل طبیعی رشد گفتار و زبان	۴۷
مراحل رشد گفتار، زبان و ارتباط - مرحله پیش‌هدفمندی	۴۷

فهرست مطالب

۴۸	● گام اول
۴۸	۱. مشاورات و الزامات
۴۹	۲. زبان بیانی (عکس‌العمل به صداسازی کودک و نگاه کودک)
۴۹	۳. تمرینات شنیداری (تحریک واکنش کودک به آرام شدن با صدای مادر و اسباب‌بازی‌های صداساز و صداهای محیطی تداوم‌پذیر)
۵۱	۴. بازی (کوبیدن/در زدن)
۵۱	۵. شعر (لالایی)
۵۲	۶. تمرینات حرکتی
۵۲	۷. تصحیح تعامل والدین
۵۲	جدول صداهای محیطی
۵۵	● گام دوم
۵۵	۱. زبان دریافتی ((هواپیما/ ماشین)، عبارات روزمره (بالا/ هل / باز))
۵۹	۲. زبان بیانی (تقلید، بازی آوایی، وسوسه ارتباطی)
۶۰	۳. تمرینات شنیداری (تحریک واکنش کودک برای کوبیدن اشیاء به هم و تولید صدا و بازی با صداسازها و تولید صدای آن‌ها)
۶۱	۴. تمرینات حرکتی
۶۱	۵. بازی (سرسری/ دست دسی)
۶۲	۶. شعر (سرسری)
۶۲	۷. تعامل صحیح والدین
۶۳	● گام سوم
۶۳	۱. زبان دریافتی (نام آوا (گاو/ جوجه)، عبارات روزمره (هام/ پاک/بالا/ وای/ آخ/ناز))
۶۵	۲. زبان بیانی (تقلید، بازی هجایی، وسوسه ارتباطی)
۶۶	۳. تمرینات شنیداری (تحریک کودک به آگاهی از قطع و وصل صدا، عکس‌العمل در برابر خاموش یا روشن بودن و سوت سمک یا پروتز)
۶۷	۴. تمرینات حرکتی
۶۷	۵. بازی (دالی)
۶۷	۶. شعر (پا پا)
۶۸	۷. تعامل صحیح والدین
۶۹	● گام چهارم
۶۹	۱. زبان دریافتی (نام آوا (گربه/ توپ)، عبارات روزمره (قل/پرت/ ناز/ بوس/ پاک/ لالا/ مم))
۷۱	۲. زبان بیانی (تقلید، بازی هجایی، وسوسه ارتباطی)
۷۲	۳. تمرینات شنیداری (عکس‌العمل به نام خود، توجه به صدای افراد مختلف)
۷۴	۴. تمرینات حرکتی
۷۴	۵. بازی (تاتی)
۷۴	۶. شعر (تاتی)

فهرست مطالب

۷۴	۷. تعامل صحیح والدین.....
۷۶	● گام پنجم
۷۶	۱. زبان دریافتی (نام آوا (طبل / آتش نشانی)، عبارات روزمره (گوش / باز / هل / بالا / قفل /ویژ/ اه / وای / ش / خشک).....
۷۸	۲. زبان بیانی (تقلید، بازی هجایی، وسوسه ارتباطی).....
۷۹	۳. تمرینات شنیداری (کشف اصوات گفتاری (تست شش صدایی لینگ)، فرم شماره یک).....
۸۰	۴. تمرینات حرکتی.....
۸۰	۵. شعر (دست دسی).....
۸۰	۶. بازی (موش اومد).....
۸۱	۷. تعامل صحیح والدین.....
۸۲	● گام ششم
۸۲	۱. زبان دریافتی (نام آوا (مار/گوسفند)، عبارات روزمره (ناز/ بوس/ لا/لا/ هام/ بشور ش / خشک/ بالا/ وای / آخ/ نیش شش)).....
۸۳	۲. زبان بیانی (تقلید، بازی هجایی، وسوسه ارتباطی).....
۸۵	۳. تمرینات شنیداری (واکنش به موسیقی و اشعار کودکانه اشعار مربوط به اسباب بازی ها، کشف اصوات محیطی و گفتاری در حواس پرتی).....
۸۶	۴. تمرینات حرکتی.....
۸۷	۵. شعر (تاپ تاپ خمیر).....
۸۷	۶. بازی (قایم موشک).....
۸۸	۷. تعامل صحیح والدین.....
۸۹	● گام هفتم
۸۹	۱. زبان دریافتی (نام آوا (سگ /میمون)، عبارات روزمره (پوست /قاچ/ گاز/ هام / اه / پاک /آآ/ بالا وای / آخ به به)).....
۹۱	۲. زبان بیانی (تقلید، بازی هجایی، وسوسه ارتباطی).....
۹۲	۳. تمرینات شنیداری (جهت یابی صدا از فاصله نزدیک).....
۹۳	۴. تمرینات حرکتی.....
۹۳	۵. شعر (بینی).....
۹۳	۶. بازی (تاب تاب عباسی).....
۹۴	۷. تعامل صحیح والدین.....
۹۵	بخش سوم: مرحله هدفمندی (نه تا هجده ماهگی)
۹۶	مقدمه.....
۹۷	مراحل رشد گفتار و زبان.....
۹۸	شرح برخی مفاهیم و اصطلاحات.....
۹۸	وسوسه یا ترغیب کننده ارتباطی.....
۹۸	مجموعه های انتظاری.....

فهرست مطالب

روتین‌های روزمره	۹۹
الگودهی	۹۹
درک نام‌ها	۹۹
● گام هشتم	۱۰۰
۱. زبان دریافتی (نام آوا (مرغ/ زنبور)، عبارات روزمره (نیش/ آخ/ ناز/ اوو/ بوس/ پر/ بالا/ بای/ بای))	۱۰۰
۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها)	۱۰۲
۳. تمرینات شنیداری (جهت‌یابی اصوات از فاصله)	۱۰۷
۴. تمرینات حرکتی	۱۰۸
۵. شعر (نی نی)	۱۰۸
● گام نهم	۱۰۹
۱. زبان دریافتی (نام آوا (گوسفند/ قطار/ زنبور)، عبارات روزمره (هل/ باز/ لویژ/ وای/ ناز/ به به/ هاها))	۱۰۹
۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها)	۱۱۰
۳. تمرینات شنیداری (پاسخ شرطی به صداها، واکنش به اسم در محیط‌های پر سر و صدا)	۱۱۶
۴. تمرینات حرکتی	۱۱۷
۵. شعر (یک دو سه چهار)	۱۱۷
● گام دهم	۱۱۸
۱. زبان دریافتی (نام آوا (تفنگ/ اتوبوس/ مار)، عبارات روزمره (نیش/ آخ/ او/ فوت/ اه اه/ بشور ش/ خشک))	۱۱۸
۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها)	۱۱۹
۳. تمرینات شنیداری (تمرین‌های شناسایی ویژگی‌های زبر زنجیرهای، آموزش مهارت شناسایی اصوات محیطی)	۱۲۶
۴. تمرینات حرکتی	۱۲۷
۵. شعر (نی نی ناز نازی)	۱۲۷
● گام یازدهم	۱۲۸
۱. زبان دریافتی (نام آوا (ماشین/ کلاغ/ اسب)، عبارات روزمره (هل/ پاک/ قفل/ وای/ نه نه/ پر/ بالا/ چشم))	۱۲۸
۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها)	۱۲۹
۳. تمرینات شنیداری (شناسایی ویژگی دیرش آوایی اصوات گفتار (نام آواها، واکه‌ها))	۱۳۴
۴. تمرینات حرکتی	۱۳۵
۵. شعر (گل پسر ناز نازی)	۱۳۶
● گام دوازدهم	۱۳۷
۱. زبان دریافتی (نام آوا (زنبور/ کبوتر/ هواپیما)، عبارات روزمره (وای/ پاشو/ باز/ بای/ بای/ دست دست))	۱۳۷
۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها)	۱۳۹
۳. تمرینات شنیداری (شناسایی ویژگی شدت آوایی اصوات محیطی و انواع صداسازها)	۱۴۴

فهرست مطالب

۴. تمرینات حرکتی.....	۱۴۴
۵. شعر (عروسک)	۱۴۵
گام سیزدهم	۱۴۶
۱. زبان دریافتی (نام آوا (گربه/تلفن / آمبولانس)، عبارات روزمره (بشور ش / وای وای / آخ / ناز/هل/گوش)).....	۱۴۶
۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها).....	۱۴۷
۳. تمرینات شنیداری (شناسایی ویژگی شدت آوایی اصوات گفتاری نام آواها، واکه‌ها و...).....	۱۵۲
۴. تمرینات حرکتی.....	۱۵۳
۵. شعر (جوجه)	۱۵۳
گام چهاردهم	۱۵۴
۱. زبان دریافتی (نام آوا (قایق / زنبور / اردک)، عبارات روزمره (باز / لیس / مم / اه / بشور ش / خشک / فین).....	۱۵۴
۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها).....	۱۵۵
۳. تمرینات شنیداری (شناسایی ویژگی سرعت آوایی اصوات محیطی و صداسازها، شناسایی سرعت اصوات گفتاری نام آواها، واکه‌ها هجاها و).....	۱۶۰
۴. تمرینات حرکتی.....	۱۶۱
۵. شعر (فرشته‌ها)	۱۶۲
گام پانزدهم	۱۶۳
۱. زبان دریافتی (نام آوا (خروس/گاو ساعت)، عبارات روزمره (او او / پیف / در / بالا/ باز / پاک/ دور/ها ها / تاتی)).....	۱۶۳
۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها).....	۱۶۵
۳. تمرینات شنیداری (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها).....	۱۶۹
۴. تمرینات حرکتی.....	۱۷۱
۵. شعر (فرشته‌ها).....	۱۷۱
گام شانزدهم	۱۷۲
۱. زبان دریافتی (نام آوا (قایق / قورباغه / میمون)، عبارات روزمره (باز/وای / پرت/قل/جمع/بای بای / قفل)).....	۱۷۲
۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها).....	۱۷۳
۳. تمرینات شنیداری (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها).....	۱۷۸
۴. تمرینات حرکتی.....	۱۷۹
۵. شعر(توپ)	۱۸۰
گام هفدهم	۱۸۱
۱. زبان دریافتی (نام آوا (الاغ / جغد / آمبولانس)، عبارات روزمره (بالا/پر / دَ دَ / نیست)).....	۱۸۱
۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها).....	۱۸۲
۳. تمرینات شنیداری (شناسایی تصاویر مربوط به آواها و اشعار کودکانه).....	۱۸۷
۴. تمرینات حرکتی.....	۱۸۷

فهرست مطالب

۱۸۸.....	۵. شعر (گنجشک)
۱۸۹.....	● گام هجدهم
۱۸۹.....	۱. زبان دریافتی (نام آوا (شیپور/خوک/ مار)، عبارات روزمره (نیش/آخ/ او/ فوت/ ناز/ بوس))
۱۹۰.....	۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها)
۱۹۵.....	۳. تمرینات شنیداری (شناسایی عبارات معمول روزمره ابتدا با جزء تکرارشونده و بعد بدون جزء تکرارشونده)
۱۹۶.....	۴. تمرینات حرکتی
۱۹۶.....	۵. شعر (پیشی)
۱۹۷.....	● گام نوزدهم
۱۹۷.....	۱. زبان دریافتی (نام آوا (بوقلمون/ بلبل/موتور)، عبارات روزمره (وای/ هل/ ویژپر/ ناز/ بالا))
۱۹۸.....	۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها)
۲۰۳.....	۳. تمرینات شنیداری (شناسایی کلمات هدف در پایان، ابتدا و قسمت میانی عبارات)
۲۰۳.....	۴. تمرینات حرکتی
۲۰۴.....	۵. شعر (خرگوش)
۲۰۵.....	● گام بیستم
۲۰۵.....	۱. زبان دریافتی (نام آوا (بز/ شیپور/ توپ/ تراکتور)، عبارات روزمره (آه/ پاک/ فوت/ گوش کن/ وای/ هل/ باز/ ویژ))
۲۰۶.....	۲. زبان بیانی - دریافتی (ترغیب‌کننده ارتباط، بازی انتظاری، روتین‌های روزمره، الگودهی، همراه کردن حرکات بیانگر با کلمات، آغاز درک نام‌ها)
۲۱۱.....	۳. تمرینات شنیداری (درک دستورات ساده، اجرای دستورات ساده با و بدون پیش‌زمینه ذهنی)
۲۱۲.....	۴. تمرینات حرکتی
۲۱۲.....	۵. شعر (حاجی لک لک)
۲۱۳.....	بخش چهارم: فرم‌ها و پیوست‌ها
۲۱۴.....	فرم گزارش کار والدین در منزل
۲۱۷.....	لیست عبارات روزمره
۲۱۸.....	لیست نام آواها
۲۱۹.....	لیست عبارات
۲۲۱.....	جدول ارزیابی عملکرد سطح پیش کلامی
۲۲۲.....	تصاویر تست شش صدایی لینگ
۲۲۵.....	منابع
۲۲۶.....	کتاب‌های پیشنهادی

پیشگفتار

تولد نوزاد در خانواده فضای خانه را پر از نور و شادی می‌کند، مادر عاشقانه او را در آغوش می‌گیرد و همواره شادمانه با او صحبت می‌کند و برایش لالائی می‌خواند، پدر نیز از تلاش کودکان و لبخندهای آسمانی‌اش لذت می‌برد. اما برای نوزاد آسیب دیده شنوایی این دنیای کودکان متفاوت است. او لالائی مادر و خنده‌های عاشقانه پدر را به درستی نمی‌شنود و این رویداد، زندگی تمامی اعضای خانواده را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

مادری که کودک کم شنوا دارد، با نوعی رنج و ناراحتی دست و پنجه نرم می‌کند که باعث کاهش بازده توان مادر می‌شود. بیش‌تر مواقع کودک کم‌شنوا در خانواده‌ای شنوا بدنیا می‌آید که تاکنون فرد کم‌شنوا و یا ناشنوایی ندیده‌اند و انتظار تولد کودک کم‌شنوا را نداشته‌اند. بنابراین این شرایط برای آن‌ها شوک‌آور و ناراحت‌کننده است و این درست در همان زمانی است که کودک نیاز به آموزش فشرده و مداخلات بهنگام دارد (که آن هم غالباً برعهده‌ی والدین است).

بنابراین حضور یک مشاور و روانشناس متبحر در کنار تیم، کمک شایانی به خانواده کودک خواهد کرد. فراموش نکنید، مشاهده کودکانی که مراحل رشدی را طی کرده و پیشرفت خوبی داشته‌اند، برای ایجاد انگیزه و افزایش روحیه خانواده بسیار مؤثر است. در این مرحله خانواده برای مهیا ساختن شرایط بهتر برای کودک، با شنوایی‌شناس و گفتار درمان آشنا می‌شوند و از تأثیر مثبت آن‌ها در زندگی کودک خود بهره‌مند می‌گردند. تصمیم بر ادامه مسیر با پذیرفتن کم‌شنوایی و شروع فرآیند توان‌بخشی، مسیر زندگی کودک را معین خواهد کرد.

در چنین شرایطی اهمیت توانبخشی در روند رشد و پیشرفت نوزاد ناشنوا از بدو تولد محرز است. از همان ابتدا تیم با تجربه توانبخشی، اعم از شنوایی‌شناس و گفتار درمانگر با برنامه‌های مدون آموزشی و متناسب با رشد کودک وارد عمل شده و توانبخشی او را بلافاصله بعد از تشخیص بدون هیچ‌گونه اتلاف وقت شروع می‌کنند، تا سن طلایی زبان‌آموزی هدر نرود. در این مسیر همزمان با تجویز وسیله کمک شنیداری مناسب، مربیان کودکان کم‌شنوا همگام با تیم توانبخشی و با نظارت کامل آن‌ها، در کنار نوآموز و خانواده قرار گرفته و با مداخله بهنگام از طریق فعالیت‌های توانبخشی شنیداری و زبانی مناسب، با ایجاد انگیزه تحولی در زندگی کودک و خانواده وی ایجاد می‌کنند. این کتاب با هدف یاری رساندن به آسیب‌شناسان گفتار و زبان و شنوایی‌شناسان، مربیان ارجمند و والدین گرامی، جمع‌آوری، تألیف و تدوین شده است و جزء اولین کتاب‌های آموزشی - درمانی برای رشد مهارت‌های شنوایی و گفتار و زبان کودکان دارای آسیب شنوایی است که به صورت جلسه به جلسه طراحی شده است. ضمن اینکه هر جلسه در برگیرنده تمریناتی متنوع و کاربردی متناسب با رشد طبیعی شنوایی و گفتار و زبان می‌باشد. امید است که مربیان محترم با نظارت تیم توانبخشی، با بهره‌گیری از این مجموعه، در این مسیر دشوار اما پرثمر قدم‌های استوار بردارند و نور امیدی برای خانواده‌های کودکان کم‌شنوا باشند.

در پایان مراتب تشکر و قدردانی خود را از مدیریت محترم آموزش و پرورش استثنایی خراسان رضوی جناب آقای جواد روحانی و ریاست اسبق آموزش و پرورش استثنایی استان جناب آقای مهدی قاسمی‌پور که بستر مناسبی جهت گردآوری این کتاب فراهم نمودند ابراز می‌نمایم.